

- 1 De algemene directie gerechtelijke politie van de federale politie, dienst management-personeel.
- 2 De directie van de opleiding van de algemene directie van de ondersteuning en het beheer van de federale politie.
- 3 De leden van deze werkgroep zijn in alfabetische volgorde: Appart Bernard, Bockstaele Marc, Dams Herman, De Backer Koen, Debruyne Sonja, Decraemer Kris, De Craene Daniël, De Souter Vicky, Henry Christian, Hezel Jürgen, Lenaerts Paul, Lox Alwin, Massei Ann, Melis Marie-francoise, Oldenhove de Guertechin Leon, Penne Hildegard, Potgens Vinciane, Sabbe Johan, Van Saelen Frank, Vandenbruwaene Patrick en Wauters Eric.
- 4 Categorie 1 zijn getuigen en slachtoffers; categorie 2 zijn niet gearresteerde personen, verdacht van misdrijven strafbaar met straffen van minder dan één jaar gevangenisstraf (Artikel 47bis §1 en 2 Sv.).
- 5 Categorie 3 betreft het verhoor van niet gearresteerde personen, verdacht van misdrijven strafbaar met gevangenisstraf van één jaar of meer, artikel 47bis § 2, 4° lid Sv. Het model ervan, gevoegd bij omzendbrief Col. 10 van 19 oktober 2011, houdende modellen van processen-verbaal, kan zowel voor meerderjarigen als voor minderjarigen gebruikt worden.
- 6 Categorie 4 betreft alle gearresteerde personen, artikel 47bis § 3 Sv.
- 7 Tijdstip waarop zij 'officieel' niet meer wilden meewerken aan het 'Salduzpermanentiesysteem'.
- 8 De keuzelijst bevat de volgende 13 materies: algemeen strafrecht, drugs, financieel en economisch strafrecht, fiscaal strafrecht, informaticacriminaliteit, internationaal en humanitair strafrecht, jeugdrecht en jeugdbescherming, mensenhandel, milieustrafrecht, militairstrafrecht, racisme, xenofobie en anti-discriminatie, terrorisme en extremisme, wegverkeersrecht.

VERVOLGING, BERECHTING EN MAGISTRATUUR / PROSECUTION, SENTENCING AND JUDICIARY

Het tijdelijke huisverbod: nieuwe mogelijkheden voor de aanpak van familiaal geweld

Karel Berteloot^a en Salih Sivri^b

^a Beleidsmedewerker, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid.

^b Beleidsmedewerker, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (Corresp.: salih.sivri@just.fgov.be).

De 'wet betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld' is bijna een feit. De teksten werden in beide kamers van het federale parlement goedgekeurd en liggen ter bekrachtiging bij de Koning (Senaat, 2011-2012, nr. 5-539/9 en 10; Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/6 tot 8). Al sinds 2004 (Senaat, 2003-2004, nr. 3-701/1, Senaat, 2007-2008, nr. 4-684/1, Senaat, 2010-2011, nr. 5-539/1; Kamer, 2011-2012, nr. 1994/1; Kamer, 2010-2011, nr. 1394/1; Senaat, 2003-2004, nr. 3-776/1, Kamer 2009-2010, nr. 223/1 en Kamer 2010-2011, nr. 790/1) speelt de wetgever met de idee van een preventieve of tijdelijke uithuisplaatsing. Het toenmalige voorstel is geamendeerd tot het huidige ontwerp, na o.a. een vergelijking met andere Europese landen.

De Belgische procedure

Indien uit feiten of omstandigheden blijkt dat een persoon een ernstig en onmiddellijk gevaar

uitmaakt voor de veiligheid van anderen waarmee deze samenwoont, zal de procureur des Konings (hierna pdK) deze persoon de toegang tot de gemeenschappelijke woning voor een periode van maximaal tien dagen kunnen ontzeggen. In crisissituaties kan het individu van wie de dreiging uitgaat letterlijk het huis uit geplaatst worden, desnoods meteen door de aanwezige politie op mondeling bevel van de pdK. Vervolgens wordt hij/zij tien dagen verboden naar huis terug te keren, zich in de buurt van het huis op te houden alsook contact op te nemen met de personen die beschermd moeten worden. Om controle mogelijk te maken informeert de pdK steeds de korpschef van de lokale politie en om in bijstand en voorlichting te kunnen voorzien, neemt de pdK contact op met de dienst slachtofferonthaal. Het schenden van dit huisverbod wordt strafbaar gesteld (Kamer 2011-2012, nr. 53 2174/1; Senaat 2011-2012, nr. 5-1604/1). De wetgever wil met deze procedure de wet van 28 januari 2003 tot toewijzing van de gezinswoning aan het slachtoffer van fysiek geweld (B.S. 12 februari 2003) aanvullen, door mogelijk te maken om ook preventief op te treden, én door het toepassingsgebied uit te breiden tot feitelijk samenwonenden (Senaat, 2011-2012, nr. 5-539/4, 2-3). De wetgever wil hiermee niet enkel een politiek signaal geven dat huiselijk geweld onaan-

vaardbaar is, maar ook de mogelijkheden creëren om het fenomeen terdege aan te pakken (Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/5, 5-8).

Het initiatief tot uithuisplaatsing wordt genomen door de pdK, die het dossier zo snel mogelijk overmaakt aan de vrederechter. Deze vrederechter plant onmiddellijk de dag en het uur van een mogelijke zitting binnen de oorspronkelijke termijn van tien dagen. De partijen worden van deze zitting op de hoogte gesteld en uitgenodigd om van de gelegenheid gebruik te maken (dringende) voorlopige maatregelen te vragen. De pdK wordt eveneens geïnformeerd.

Indien de partijen of de pdK dit verzoeken, behandelt de vrederechter de zaak en hoort hij de aanwezige partijen. De vrederechter kan het huisverbod vervolgens opheffen of verlengen met ten hoogste drie maanden indien het dreigend gevaar nog niet geweken is. Indien de vrederechter binnen de initiële termijn van tien dagen geen beslissing heeft kunnen nemen, vervalt het huisverbod. De zaak blijft gedurende de eventuele verlenging ingeschreven op de rol, en kan te allen tijde opnieuw behandeld worden om bijvoorbeeld het huisverbod vroegtijdig op te heffen of om dringende voorlopige maatregelen te voorzien.

Vergelijking met het buitenland

In verschillende andere landen bestaan er al systemen om een geweldpleger uit het huis te zetten teneinde de huisgenoten te beschermen (LECLERCQ, BERTELOOT, SIVRI & DEFOUR, 2012). Hoewel er meerdere zijn, wordt in het Belgische ontwerp vooral verwezen naar Oostenrijk en Nederland. Laten we deze twee dan ook even nader bekijken. Zoals voorzien in het Belgische ontwerp, bestaat in Nederland en Oostenrijk de mogelijkheid om een huisverbod op te leggen aan een persoon die een dreiging vormt voor de veiligheid van anderen in dezelfde verblijfplaats. Het huisverbod is een preventieve maatregel die ook kan worden ingezet wanneer zich (nog) geen strafbare feiten hebben voorgedaan zodat het een aanvulling vormt op de mogelijkheden van het strafrechtssysteem (bv. voorhechtenis) om in geval van huiselijk geweld in te grijpen. Het voordeel van een dergelijke preventieve maatregel is dat de veiligheid van het slachtoffer gewaarborgd wordt zelfs wanneer er (nog) geen misdrijf is of deze niet bewezen kan

worden (Wet Tijdelijk huisverbod, 2008, art. 9; Tweede kamer, 2005-2006, 30 657, nr. 3; *BGBL*, nr. 566/1991 en *BGBL*, nr. 33/2011). Deze redenering lijkt overgenomen te zijn door de Belgische wetgever. De bevoegdheid om een dergelijke maatregel op te leggen berust in Oostenrijk bij de politie en in Nederland bij de burgemeester. In beide landen is deze maatregel niet geplaatst in het kader van het strafrecht, wat ook het geval is in België ongeacht het feit dat bij ons de pdK het huisverbod kan initiëren. Deze bevoegdheid past binnen de bestaande taken van het openbaar ministerie, als behoeder van de openbare orde (DUJARDIN, 2004-05). In Oostenrijk wordt de bevoegdheid om een huisverbod op te leggen geplaatst onder de wet tot regeling van de openbare rust, orde en veiligheid (vergelijkbaar met de Belgische wet op het politieambt). Basis voor deze politionele bevoegdheid is de algemene functie van de politie om conflicten op te lossen en om geweld te voorkomen. Het betreft met andere woorden een administratieve en nadrukkelijk preventieve procedure (LECLERCQ, BERTELOOT, SIVRI & DEFOUR, 2012: 31).

In Nederland geeft de Wet tijdelijk huisverbod de bevoegdheid aan de burgemeester om preventief in te grijpen in crisissituaties teneinde de veiligheid van het slachtoffer te waarborgen en een periode te creëren waarin maatregelen genomen kunnen worden om de dreiging van huiselijk geweld weg te nemen. Deze bevoegdheid werd aan de burgemeester toegekend, aangezien het optreden in gevallen van huiselijk geweld, waarbij er nog geen sprake is van strafbare feiten, gezien wordt als een lokale veiligheidszorg die primair bestuurlijk van aard is. Toebedeling van deze taak aan de burgemeester ligt mede voor de hand aangezien hij ook het gezag heeft over de politie en al verschillende bevoegdheden heeft om preventief op te treden (Tweede kamer, 2005-2006, 30 657, nr. 3).

Beide landen hebben gekozen voor een administratieve eerder dan strafrechtelijke piste, aangezien deze laatste zich moeilijker leent tot snelle crisisinterventie. Het is van belang dat de strafrechtelijke procedure aan de ene kant en de administratieve aan de andere kant, elkaar niet tegenwerken, maar elkaar waar mogelijk versterken. Het strafrecht wordt ingezet in geval van strafbare feiten en heeft primair een repressief karakter.

Het strafrecht voorziet echter geen stelsel om los van strafbare feiten puur preventief op te treden. Daarnaast kan een pleger in het strafrechtelijk traject al na enkele uren of dagen vrijkomen. Een administratieve of bestuurlijke uithuisplaatsing is ook minder stigmatiserend dan vrijheidsberoving omdat de uithuisgeplaatste het grootste deel van zijn bewegingsvrijheid behoudt. Een dergelijke maatregel is immers niet bedoeld als straf maar als een gedwongen afkoelingsperiode om passende hulpverlening op te kunnen starten en te voorkomen dat de situatie nog meer uit de hand loopt, zodat de veiligheid van de huisgenoten gegarandeerd wordt (LÜNNEMANN, 2003; LÜNNEMANN & OVERGAAG, 2003).

In Oostenrijk neemt de politie de beslissing om een gevaarlijk persoon onmiddellijk uit een woning “weg te wijzen” indien, zich baserend op bepaalde feiten en in het bijzonder eerdere incidenten, het leven, de gezondheid of de vrijheid van een bewoner bedreigd lijkt te zijn (LECLERCQ, BERTELOOT, SIVRI & DEFOUR, 2012: 31). In Nederland bepaalt in eerste instantie de politie of er sprake is van een dreiging van huiselijk geweld. De feiten en omstandigheden die betrokken mogen worden bij de beslissing om een huisverbod op te leggen zijn vastgelegd in het Besluit tijdelijk huisverbod (Besluit 20 oktober 2008, *Nederlands Staatsblad*, 2008). Op basis daarvan is een Risicotaxatie instrument Huiselijk Geweld (RiHG) ontwikkeld op basis waarvan de burgemeester beoordeelt of een huisverbod moet worden opgelegd. De taxatie vindt op drie niveaus plaats, namelijk de persoon van de dader, het incident zelf en de context waarbinnen het huiselijk geweld of de dreiging hiervan zich afspeelde. Ieder niveau op zich bestaat uit een aantal risico-indicatoren. Als op grond van deze beoordeling een ernstig en onmiddellijk gevaar is vastgesteld of een vermoeden daarvan, wordt normalerwijze een huisverbod opgelegd (Tweede kamer, 2005-2006, 30 657, nr.3, DE VAAN & SCHREIJENBERG, 2010).

Het aan de dader uitgevaardigde bevel om de woning te verlaten wordt in Oostenrijk en Nederland niet als voldoende beschouwd om te zorgen voor de multidisciplinaire aanpak van huiselijk geweld. Het is ook noodzakelijk dat het slachtoffer snelle en actieve hulpverlening kan krijgen. Voor dit doel zijn in alle deelstaten van Oostenrijk specifieke slachtofferdiensten opgericht die nauw samen-

werken met de politie. Ze ondersteunen het slachtoffer met psychosociale hulp, juridische duiding, eventueel onderdak en financiële hulp. Samen met de politie staan ze in voor de veiligheid van het slachtoffer (LOGAR, 2005 & 2009; DEARING, 2002). In Nederland wordt de hulpverlening ingeschakeld voor alle betrokkenen (slachtoffer(s), uithuisgeplaatste en eventueel aanwezige kinderen), eens een huisverbod is opgelegd. Deze hulpverlening, waarin hulpverleners werken aan een passend hulpverleningsaanbod, is georganiseerd voor de primaire duur van de maatregel en wordt het ‘tiendagentraject’ genoemd. Tijdens deze periode komt het nog niet tot daadwerkelijk verlenen van hulp. Daarvoor is tien dagen te kort. Het ‘tiendagentraject’ is een vorm van crisisinterventie en de bedoeling is om de betrokkenen in te bedden in de reguliere hulpverlening. Met andere woorden worden ze na tien dagen aan andere hulpverleners overgedragen. De coördinatie van de hulpverlening die van zeer diverse aard kan zijn, wordt door case-managers gewaarborgd (DE VAAN & SCHREIJENBERG, 2010).

Uitdagingen voor de (nabije) toekomst

Na publicatie zal de toekomstige Belgische wet omtrent het tijdelijk huisverbod uitgevoerd en geïmplementeerd moeten worden in bestaande regelgeving en beleid. Als we de verslagen namens de commissies Justitie in Kamer en Senaat (Senaat, 2011-2012, nr. 5-539/4 en 8; Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/5) er op naslaan, blijkt er bezorgdheid omtrent de praktische uitwerking van de nieuwe wet. Van politie, openbaar ministerie, vrederechter en hulpverlening zullen immers inspanningen gevraagd worden om deze nieuwe mogelijkheid tot huisverbod zo efficiënt mogelijk toe te passen. Met efficiëntie wordt hier bedoeld op een langdurige veilige woonsituatie voor de betrokken personen. Hiertoe zal de wet pas drie maanden na bekendmaking in het Belgisch Staatsblad in werking treden. Deze drie maanden moeten het mogelijk maken de uitvoering voor te bereiden, en de bevoegde instanties toe te laten de nodige richtlijnen voor de concrete toepassing van de nieuwe regeling te kunnen uitvaardigen (Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/5, 18). Het ligt o.i. voor de hand dat deze richtlijnen zoveel als mogelijk geïmplementeerd worden in het bestaande

beleid omtrent familiaal geweld, waaronder partnergeweld, intrafamiliale kindermishandeling en oudermishandeling. Deze procedure zal op termijn ook een plaats moeten krijgen in de toekomstige familierechtbank.

Een aantal concepten en begrippen worden in de wet bewust ruim omschreven, zodat de uitvoerende en rechtsprekende instanties deze kunnen concretiseren naar de noden van de praktijk. Zo zal bijvoorbeeld nog gepreciseerd moeten worden op welke wijze de uithuisgeplaatste zijn nieuw onderkomen moet meedelen aan de pdK (Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/5, 14). Er wordt ook gewezen op het contactverbod dat als extra maatregel bij het huisverbod wordt voorzien, waardoor flexibiliteit in concrete situaties mogelijk is (Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/5, 8 en 13; Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/2, 4-6).

De afstemming en samenwerking met de hulpverlening lijkt o.i. nog de grootste uitdaging. Net als in buitenlandse voorbeelden zou ook in België vanaf het begin van het huisverbod in een psychologische, psychosociale, administratieve en juridische begeleiding voor het slachtoffer of het gezin moeten worden voorzien. Zeker ook de pleger moet begeleid worden om deze te responsabiliseren om zo recidive of escalatie te voorkomen (Leclercq, Berteloot, Sivri & Defour, 2012: 130). Het doel van een huisverbod strekt er immers toe te voorzien in een afkoelingsperiode voor alle gezinsleden om (samen of apart) hulp te zoeken teneinde hun situatie een veiligere richting uit te sturen. Het huidige hulpverleningsaanbod, en in het bijzonder t.a.v. de dader, lijkt hier vooralsnog niet op afgestemd.

Bovendien lijkt het ons bijzonder nuttig te voorzien in een instrument tot risicotaxatie. Het creëren van een dergelijk instrument zou een waardevol middel zijn en de basis vormen voor een gesystematiseerde, homogene en objectieve analyse van het gevaar (Leclercq, Berteloot, Sivri & Defour, 2012: 122).

Gelet op de beperkte middelen en de al zeer hoge werkdruk van betrokken actoren, zal het toekomstig huisverbod ook een hulpmiddel moeten zijn om de werking effectiever te maken. Drie maanden lijken ons bijzonder kort om deze nieuwe mogelijkheid terdege in de praktijk om te zetten. Maar eens gekaderd in een globaal beleid en een integrale

aanpak, vormt het tijdelijk huisverbod een welgekommen uitbreiding van het instrumentarium om adequater in te grijpen in situaties van familiaal geweld.

Referenties

- DEARING, A. (2002). Das österreichische Gewaltschutzgesetz und seine Realisierung, lezing bij 16e conferentie van het Europees Forum voor Slachtofferzorg.
- DE VAAN, K.B.M. en SCHREIJENBERG, A. (2010). Bij dreiging ingrijpen. De Wet tijdelijk huisverbod in de praktijk, *Justitiële verkenningen*, 76.
- DU JARDIN, J. (2004-05). De niet-strafrechtelijke taken van het openbaar ministerie, *R.W.*, afl. 20, 761-787.
- JANSSEN, H., WENTZEL, W. en VISSERS, B. (2009). *Basisboek huiselijk geweld*, Amsterdam: Coutinho, 134.
- LECLERCQ, I., BERTELOOT, K., SIVRI, S. en DEFOUR, M.E. (2012). *Uithuisplaatsing als juridisch instrument in de aanpak van partnergeweld. Vergelijkende beleidsstudie*, Dienst voor het Strafrechtelijk beleid. Verkregen op 24 mei 2012, via http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=145
- LOGAR, R. (2005). The Austrian model of intervention in domestic violence cases, 10, Verkregen op 24 mei 2012, via <http://www.unwomen.org/>.
- LOGAR, R. (2009). Victims' rights to support and protection from violence (brochure in verschillende talen beschikbaar).
- LÜNNEMANN, K. (2003). Interventie door uithuisplaatsing: plegers van huiselijk geweld het huis uit, *Nemesis* (2), 43.
- LÜNNEMANN, K. en OVERGAAG, A. (2003). *De pleger het huis uit: knelpunten bij crisisinterventie en juridische mogelijkheden tot uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld*, Utrecht: Verweij-Jonker Instituut, 55-56.
- Regels strekkende tot het opleggen van een tijdelijk huisverbod aan personen van wie een ernstige dreiging van huiselijk uitgaat (Wet tijdelijk huisverbod), Memorie van toelichting, Tweede kamer, 2005-2006, 30 657, nr. 3
- Wet 9 oktober 2008 houdende regels strekkende tot het opleggen van een tijdelijk huisverbod aan personen van wie een ernstige dreiging van huiselijk geweld uitgaat (Wet tijdelijk huisverbod), *Nederlands Staatsblad* 2008.

Besluit 20 oktober 2008 houdende regels over de aard van de feiten en omstandigheden die aanleiding kunnen geven om een huisverbod op te leggen (Besluit tijdelijk huisverbod), *Nederlands Staatsblad* 2008.

Bundesgesetz über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei, *BGBL*, nr. 566/1991; Gewijzigd door de eenmaking van de Oostenrijkse politie in juli 2005; laatste wijziging bij Bundesgesetz, *BGBL*, nr. 33/2011.

Parl.Doc. Kamer, 2009-2010, nr. 223/1
Parl.Doc. Kamer, 2010-2011, nr. 790/1
Parl.Doc. Kamer, 2010-2011, nr. 1394/1
Parl.Doc. Kamer, 2011-2012, nr. 1994/1
Parl.Doc. Kamer, 2011-2012, nr. 53 1994/5, 5-8, 13-14 en 18
Parl.Doc. Kamer, 2011-2012, nr. 53 2174/1
Parl.Doc. Senaat, 2003-2004, nr. 3-701/1
Parl.Doc. Senaat, 2003-2004, nr. 3-776/1
Parl.Doc. Senaat, 2007-2008, nr. 4-684/1
Parl.Doc. Senaat, 2010-2011, nr. 5-539/1-4 en 8-10
Parl.Doc. Senaat, 2011-2012, nr. 5-1604/1

PENOLOGIE EN VICTIMOLOGIE / PENOLOGY AND VICTIMOLOGY (1)

Proefschrift: De ervaring, beleving en coping van mid-adolescente slachtoffers van vermogens- en geweldsdelicten*

Gerwinde Vynckier^a

^a Dr. Gerwinde Vynckier, FWO-aspirant, Onderzoeksgroep Sociale VeiligheidsAnalyse, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Universiteit Gent (Corresp.: Gerwinde.Vynckier@Ugent.be).

Inleiding, probleemstelling en conceptueel kader

Hoewel er in toenemende mate aandacht is voor slachtoffers, gaat de aandacht in de eerste plaats nog altijd naar de dader. Criminologische theorievorming en onderzoek rond slachtoffers zijn dan ook onderontwikkeld in vergelijking met deze inzake daders (WITTEBROOD, 2006). Over bepaalde slachtoffergroepen, zoals adolescenten, is er weinig kennis. Op Vlaamse bodem zijn er wel enkele studies over adolescente slachtoffers (bv. BURSENS, 2007) maar deze zijn beperkt en vooral kwantitatief van aard. De doelgroep van dit onderzoek betrof *mid*-adolescenten (14-16 jaar) omdat deze leeftijdsgroep in een overgangsfase zit van ouderlijke bescherming naar meer onafhankelijkheid en sceptischer en cynischer wordt ten aanzien van wetten en regels. De keuze voor slachtofferschap van vermogens- en geweldsdelicten is ingegeven door het feit dat het onderzoek naar slachtofferschap van minderjarigen veelal gefocust is op seksueel misbruik en verwaarlozing en veel minder op conventionele misdrijven (FINKELHOR et al., 2005), nochtans wordt deze leeftijdsgroep daar wel relatief vaak slachtoffer van (AYE MAUNG, 1995; DEAKIN, 2006; WOOD, 2005). Daarnaast is het

interessant om de impact van diefstal, afpersing en fysiek geweld te vergelijken omwille van de verschillende aard van deze incidenten.

In dit proefschrift staat de beleving, ervaring en coping van slachtoffers centraal, als resultanten van een interactieproces tussen vele factoren. Het onderzoek werd dan ook opgezet vanuit het symbolisch interactionisme (BLUMER, 1986; COOLEY, 1983; MEAD, 1950): Wat betekent het om slachtoffer te worden en hoe gaat het slachtoffer hiermee om? Maar ook: Hoe reageren anderen en wat betekenen die reacties voor het slachtoffer? In de literatuur wordt gesproken over een “differentiële impact” van slachtofferschap: verschillende incidenten hebben een verschillende impact, maar eenzelfde incident kan ook op twee verschillende personen een andere impact hebben (GREEN, 2007). Dit omdat het gaat om interpretatie; een incident heeft niet voor iedereen eenzelfde betekenis (CRICK & DODGE, 1994; CUYVERS, 1997). Bovendien zijn naast de aard en de omstandigheden van het incident, ook het slachtoffer (een individu met een eigen achtergrond) en de reacties van anderen (bv. helpen of negatief reageren) bepalend voor de impact.

Methodologie

Het betreft een multimethodologisch onderzoek: een kwalitatief onderzoek voorafgegaan door een survey. De schriftelijke schoolsurvey (steekproef: 557 leerlingen van de 2de graad secundair onderwijs) was bedoeld om het terrein te verkennen en *cijfermatige* achtergrondinformatie te vergaren. In het kwalitatieve luik werd dan ingegaan op de kernvragen, op *betekenissen*. Dit luik bestond uit